

Memòria del projecte

Impacte de les recomanacions sobre el Tractament de la Violència Masclista als Mitjans de Comunicació

Mavi Carrasco

Marta Corcoy

Montserrat Puig

Elena Riera

Associació de Dones Periodistes de Catalunya

Gener de 2011

Impacte de les Recomanacions sobre el Tractament de la Violència Masclista als Mitjans de Comunicació: com trencar amb la invisibilitat i l'efecte mirall o imitació

L'any 2004 el Col·legi de Periodistes de Catalunya i la Regidoria de les Dones de l'Ajuntament de Barcelona varen elaborar unes Recomanacions sobre el Tractament de la Violència de Gènere als programes informatius i d'entreteniment als Mitjans de Comunicació, a partir d'una comissió constituïda a l'efecte.

Aquestes recomanacions s'han actualitzat durant l'any 2009. A tal efecte es va crear una comissió formada per les entitats que ja van participar l'any 2004 i s'hi han sumat l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona (creada el 2004), el Programa de Seguretat contra la Violència Masclista del Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació (creat el 2007) i l'Observatori de les Dones en els Mitjans de Comunicació.

El document vigent conté 15 punts que incideixen essencialment en l'obtenció de la notícia, en la redacció, el llenguatge, els rols i el context en què cal elaborar les informacions sobre violència de gènere.

Les recomanacions també incideixen en el canvi legislatiu produït des de l'any 2004 amb la Llei 5/2008 del dret de les dones a eradicar la violència masclista que estableix la definició de violència masclista.

Des de l'Associació de Dones Periodistes, cada any, des del 2006, fem l'anàlisi sobre com els mitjans de comunicació han aplicat en el seu dia a dia informatiu aquestes recomanacions i com informen sobre la violència masclista. Tot seguit mostrem la metodologia i els resultats de l'anàlisi de l'any 2010, enguany ja el cinquè any consecutiu de l'anàlisi.

Metodologia del projecte

Amb la intenció d'analitzar el tractament informatiu i fer una mirada comparativa sobre com s'han utilitzat i aplicat aquestes recomanacions, hem escollit cinc mitjans de comunicació de caire generalista:

AVUI

EI PERIÓDICO DE CATALUNYA

EL PAÍS

LA VANGUARDIA

PÚBLICO

Període

El període analitzat ha estat l'any 2010, els mesos de gener i setembre respectivament, igual que en les anteriors investigacions.

Base de dades

Hem creat una base de dades en la qual hem introduït els ítems necessaris per fer l'anàlisi, a partir de les principals recomanacions sobre el Tractament de la Violència de Gènere en els Mitjans de Comunicació:

- Títol sencer de la notícia.
- Dia de la setmana, mes i any en què s'ha publicat.
- Secció.
- Pàgina.
- Ubicació de la notícia.
- Evolució i extensió de les informacions.
- Gèneres periodístics.
- Opinió. Tipus.
- Informació. Tipus.
- Víctimes i agressors, origen.
- Fotografia. Tipus.
- Gràfics. Estadístiques.
- Contingut de la informació.
- Consulta fonts. Tipus de fonts.
- Contextualització de la informació.
- Grau de contextualització.

Un cop elaborada i completada aquesta base de dades, s'han processat els resultats en un programa informàtic.

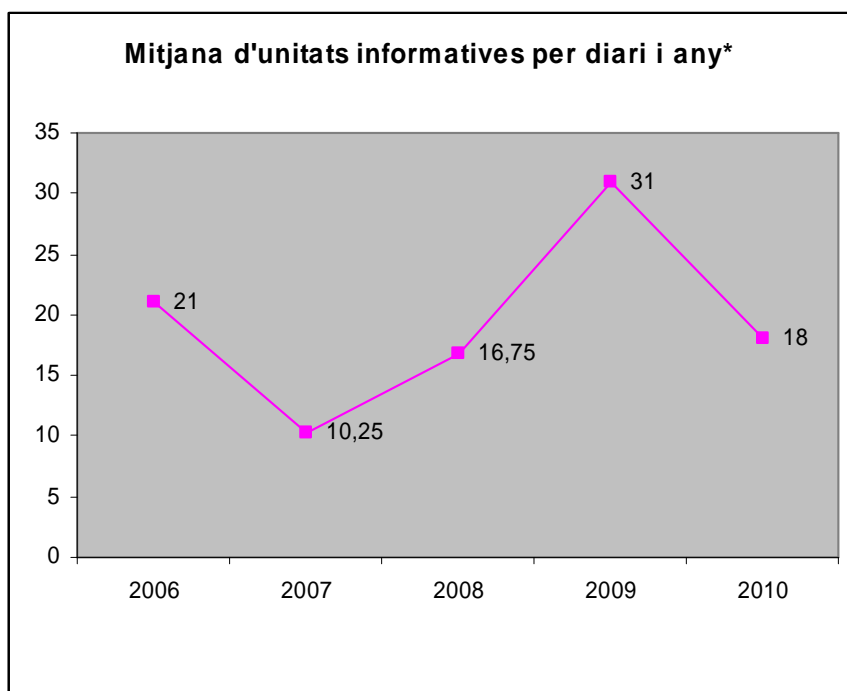
S'han extret les dades que són susceptibles de ser presentades amb gràfics o taules i les oferim amb els corresponents comentaris o interpretacions que se'n deriven i la resta es tracta de forma qualitativa.

Finalment presentem les conclusions de la investigació corresponent a l'any 2010.

1. INTRODUCCIÓ

Unitats informatives

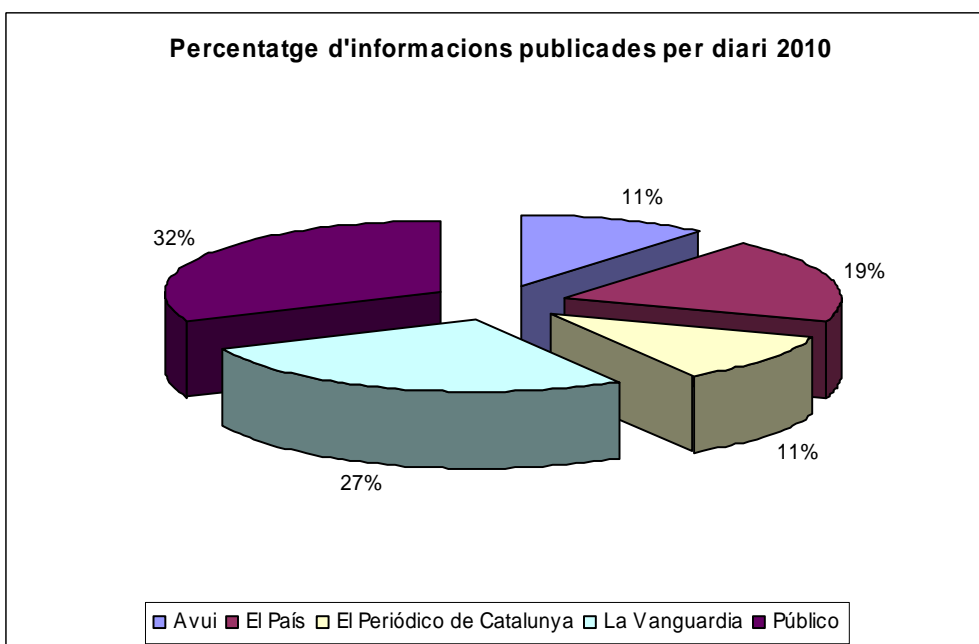
De la mostra escollida (veure metodologia) hem obtingut 90 unitats informatives. Això suposa una reducció del nombre d'informacions publicades de més del 40% respecte al mateix període de l'any passat: 65 notícies menys. Aquest fet pot estar justificat per la coincidència l'any 2009 de fets molt mediàtics. Ens referim als casos de Marta del Castillo, de Wilson Rivera que va salvar la dona agredida a la Sagrada Família o de la Laura Alonso de Lugo, morta per la seva ex parella.

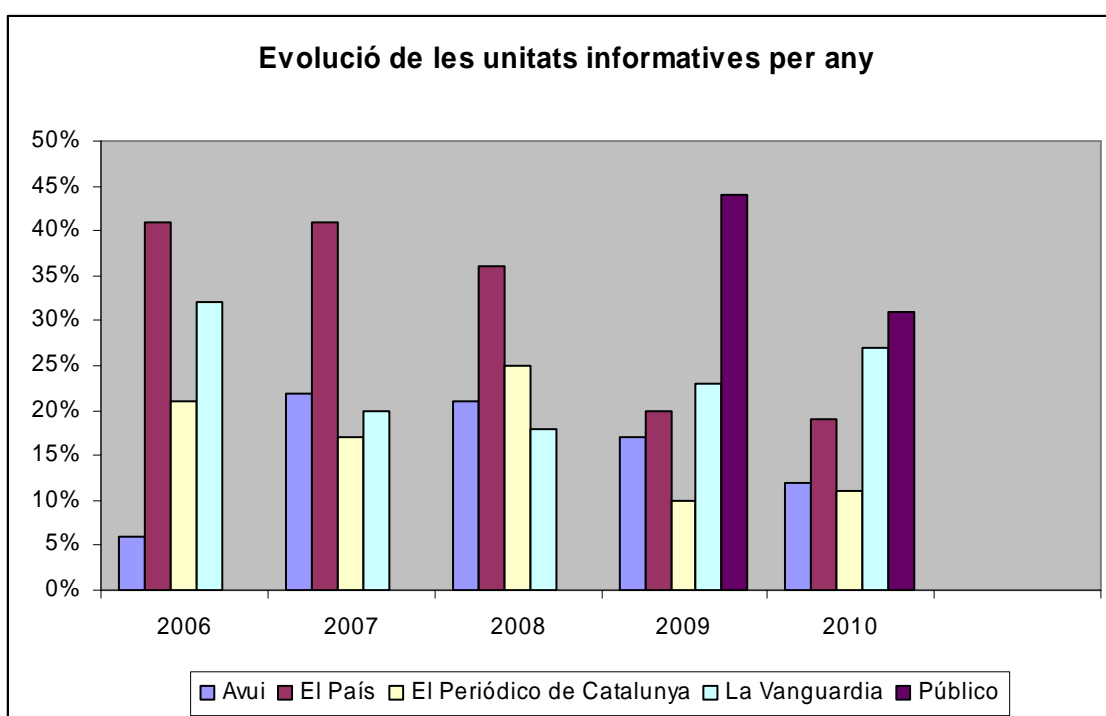
*En el període 2006-2008 es van analitzar 4 diaris (El País, La Vanguardia, El Periódico de Catalunya i l'Avui). A partir del 2009 es va afegir el diari Público. Per aquest motiu, la manera més fiable per poder comparar com evoluciona el nombre d'unitats informatives per any és la mitjana de les unitats per diari. En números absoluts els percentatges donarien distorsions ja que, lògicament, a més diaris més unitats publicades.

Si obviem les dades del 2009, per la raó abans esmentada, la tendència, segons el gràfic, sembla indicar una certa estabilitat respecte la quantitat d'unitats informatives que es publica sobre violència de gènere.

De les 90 unitats informatives del 2010, 19% pertanyen al diari El País; el 27%, a La Vanguardia; un 11%, a El Periódico de Catalunya; el 12% pertanyen al diari Avui; i, el 32% són del diari Público. (veure gràfic)

El diari Público concentra el 32% de les informacions publicades. I si observem el gràfic següent podrem concloure com sembla que aquest no és un fet aïllat en el temps.

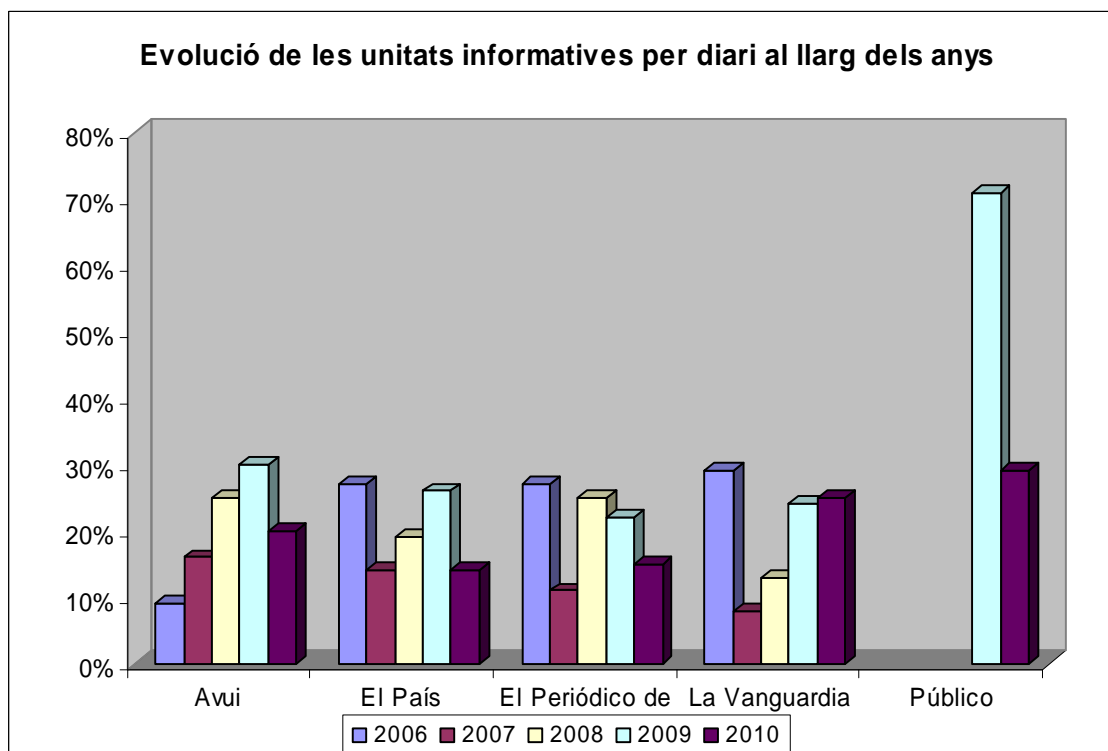

Observem com El País perd pes específic al llarg dels anys i és superat en unitats informatives publicades en els darrers anys per La Vanguardia i Público. Aquest darrer diari, tant a l'any 2009 com al 2010 (abans no es publicava) va superar amb escreix a la resta dels diaris. De fet, el 2009, gairebé va publicar la meitat del total de les unitats

informatives que van aparèixer als 5 diaris analitzats: el 44% de les notícies informatives. Per tant, podríem afirmar, que aquest mitjà és el que més tracta el tema de la violència. Aquest fet pot estar influït per diversos motius: sensibilització del seu equip directiu, que disposen d'un llibre d'estil sobre aquesta xacra social o que la seva línia editorial prioritza uns altres temes.

L' Avui i El Periódico són els diaris amb menys unitats informatives publicades al llarg de tot el període. Però mentre que a l'any 2006 l'Avui publicava només el 6% de les informacions, 15% punts percentual per sota de El Periódico, el següent diari amb menys notícies publicades, als darrers anys canvia la tendència i és El Periódico el diari que menys notícies publica.

El comportament de cada diari de manera independent i al llarg dels anys el podem observar millor en el següent gràfic.

Malgrat les fluctuacions derivades del fet que el nombre de notícies publicades cada any poden variar a conseqüència del nombre de fets noticiables o si són casos més o menys mediàtics, sí que podem intuir certes tendències.

L'Avui per exemple, sembla que hagi trencat la tendència registrada des de l'any 2006 d'anar augmentant progressivament el nombre de notícies publicades. S'haurà d'esperar als propers anys per veure com evoluciona aquesta línia.

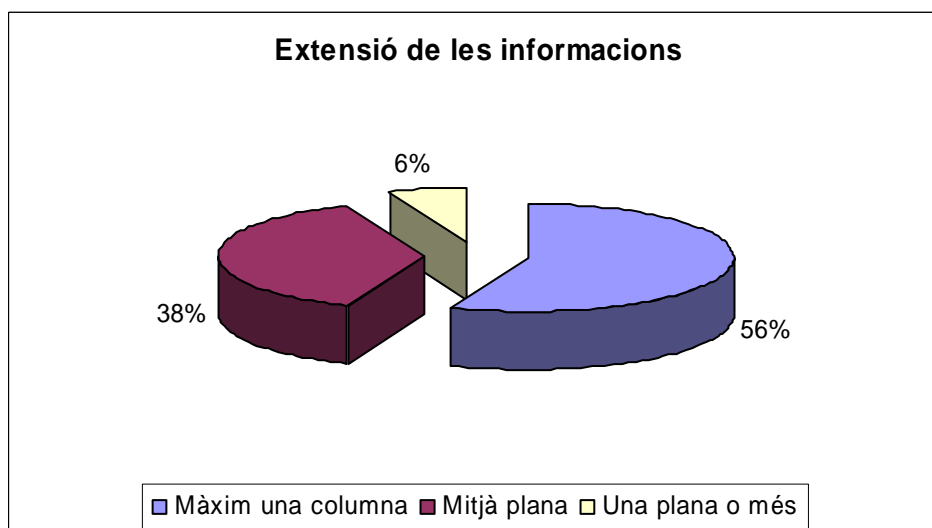
La Vanguardia, tot i la diferència i la fluctuació entre els anys 2006 i 2007, sembla que, de mica en mica, va augmentat el nombre de notícies publicades i que tendeixi a una estabilització i a una línia definida sobre com tractar la violència masclista.

El Periódico de Catalunya, en canvi, marca una tendència totalment contrària a La Vanguardia. El nombre d'unitats informatives publicades decreix any rere any.

Per la seva banda, El País sembla que sigui el que més fluctuï i no se li pot deduir una tendència clara.

Respecte al Público encara no tenim dades suficients per veure la seva evolució.

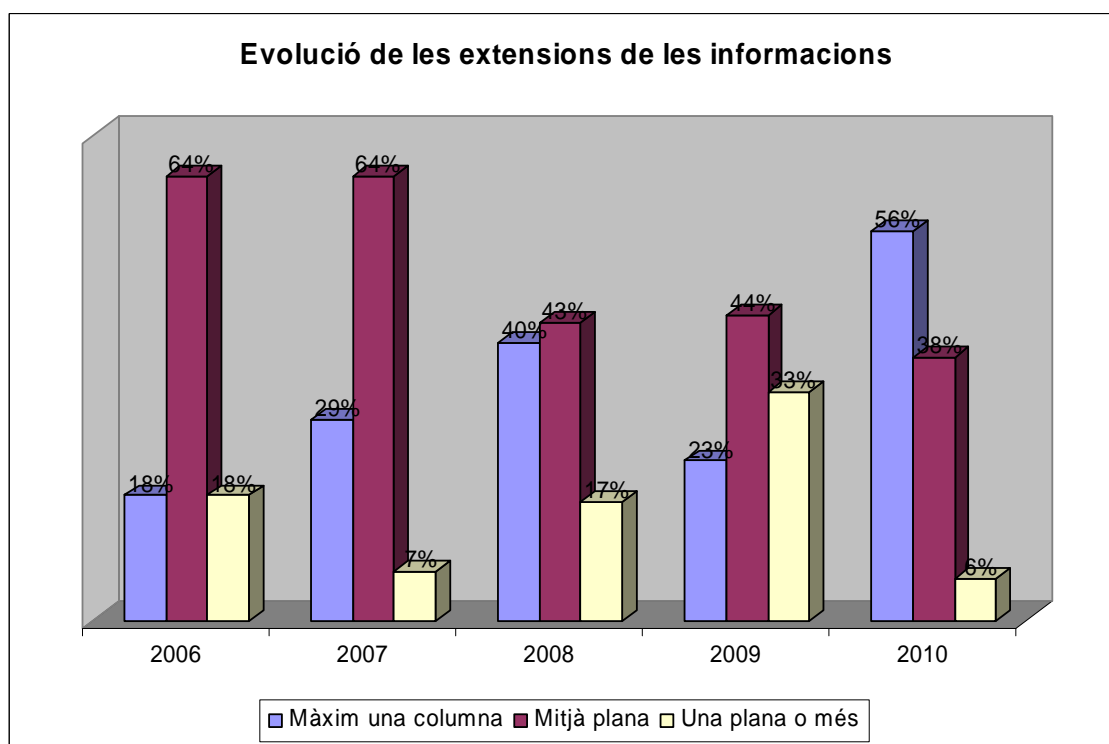
1.1 Extensions i ubicació de les unitats informatives

A l'any 2010, més de la meitat de les unitats informatives que tractaven temes de violència ocupen com a màxim una columna del diari. És a dir, les informacions es donen com a breus. Amb l'excepció de El Periódico, aquest comportament el podem trobar en tots els diaris.

Les unitats informatives de més d'una plana representen només el 6%. La gran majoria d'aquestes notícies les ha publicat el diari Público, el 80%, l'altre 20% pertanyen a El País. I acostumen a ser, no una descripció del crim, sinó reportatges de sensibilització o balanços anuals de qüestions judicials (nombre de ordres d'allunyament...) de víctimes..., etc.

Observem el gràfic de l'any 2010 amb els resultats del període anterior.

Abans comentàvem que, malgrat les fluctuacions normals que els propis fets noticiables provoquen a la mostra, la tendència indica una certa estabilització respecte al nombre d'unitats informatives publicades. En canvi, respecte a la importància que se li dona a aquestes informacions (tenint en compte l'espai i on es publiquen) si que podem observar un canvi: per primera vegada, a l'any 2010, el breu és el format de notícia més utilitzat. Per tant, la tendència que anunciàvem i era una proposta que avançàvem des de l'ADPC per millorar el tractament mediàtic de les informacions de violència contra les dones, sembla que comença a ser una realitat. S'ha d'informar sobre tots els casos de violència però per evitar l'efecte imitació potser cal reduir l'espai i oferir més informacions de sensibilització i conscienciació social.

També és significatiu com han decrescut les informacions d'una plana o més, que també va en detriment, com comentarem més endavant, de les informacions de caire més de sensibilització.

D'altre banda i respecte a on s'ubiquen les informacions hem detectat, per primera vegada, una situació prou significativa per comentar-la. El 65% han aparegut en les pàgines parells. Considerant que les informacions més rellevants es publiquen en pàgines imparells ja que, en un primer cop d'ull, són més visibles, la majoria d'informacions sobre

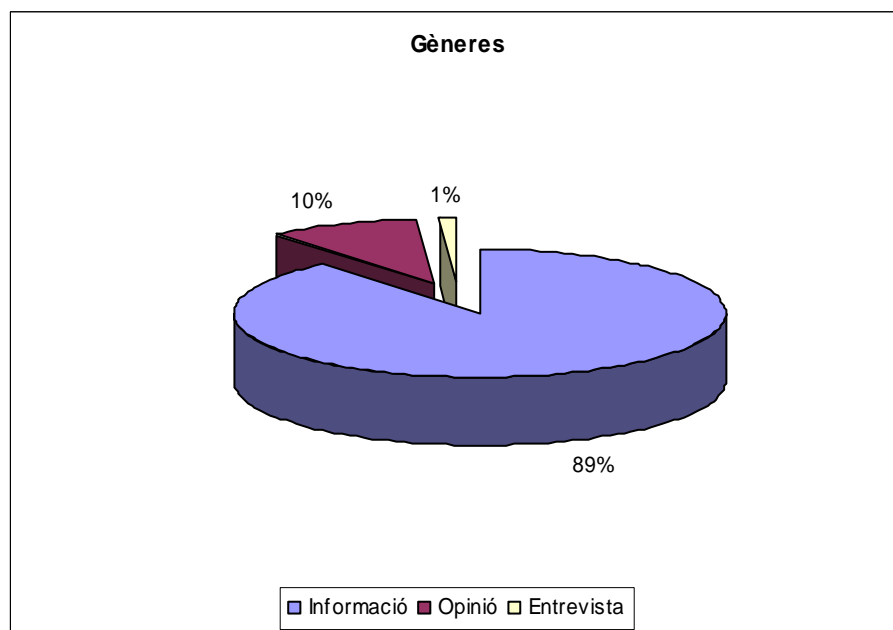
violència a l'any 2010 apareixen en les pàgines parells. Històricament aquesta dada no era prou significativa ja que fluctuava entre el 45% i el 55%. Haurem d'esperar a properes anàlisis per veure si aquesta dada es confirma.

Només ha aparegut una unitat informativa a portada i una altra a la contraportada. Aquesta darrera era un article d'opinió. Totes dues les publicava el diari Público.

Tampoc és significatiu el dia de la setmana en què es publica. I pel que fa a les seccions en general són les mateixes que en el període analitzat anteriorment. Majoritàriament es publiquen a la secció Societat o el seu nom equivalent. El diari Público ho publica a l'anomenada Actualitat.

2. GÈNERES

El **gènere** més utilitzat (veure gràfic) en les unitats informatives analitzades és el purament informatiu.

A més, en tots els anys analitzats (2006 – 2010), la proporció s'ha mantingut. El gènere purament informatiu se situa al voltant del 90%, l'opinió sobre el 10% i les entrevistes representen més o menys l'1% dels articles publicats.

2.1 OPINIÓ

En els mesos analitzats s'han publicat 9 articles d'opinió que representen el 10% de les unitats informatives.

El diari que més opinió ha publicat és el *Público*, amb 5 articles publicats, és a dir, més de la meitat del total d'unitats d'opinió publicades. La resta de diaris ha publicat 1 sol article.

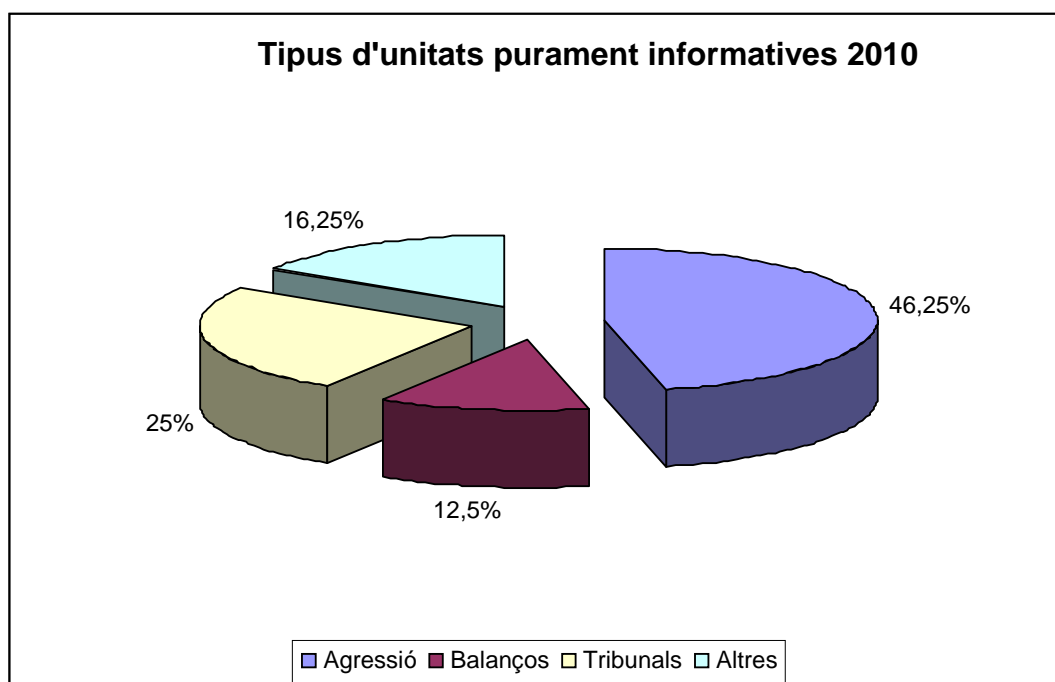
No és significatiu el dia de la publicació.

2.2 INFORMACIONS

Les unitats purament informatives publicades a l'any 2010 són 80 i representen el 89% del total.

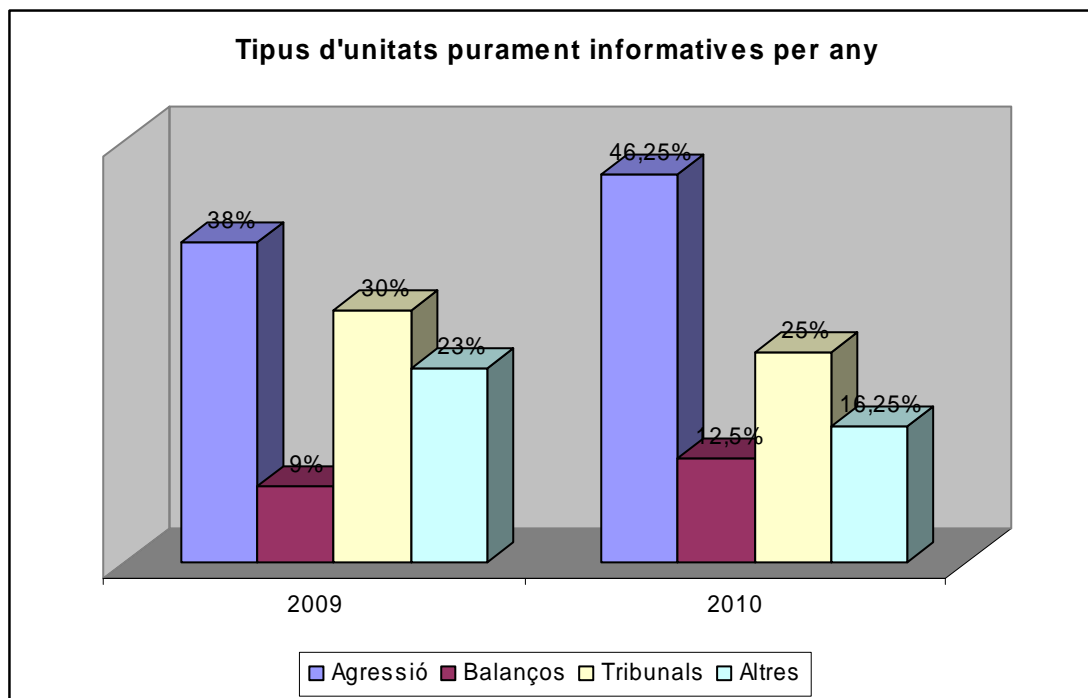
Aquestes informacions les podem classificar de la següent manera:

- Agressions= només descriptives del fet ocorregut.
- Balanços= informacions més elaborades que ofereixen dades generals de l'evolució de la violència masclista, comparatives, origen del fenomen o altres elements que poden invitar a la reflexió o a la sensibilització i conscienciació.
- Tribunals = judicis, detencions, explicacions llei...
- Altres= reaccions i iniciatives polítiques i/o judicials, manifestacions, iniciatives ciutadanes.

Podem observar com les informacions que més es publiquen són aquelles que fan referència a fets concrets d'agressions, assassinats,... etc.. I les que menys, aquells reportatges més de sensibilització o balanços d'estat de la qüestió. A més, si comparem

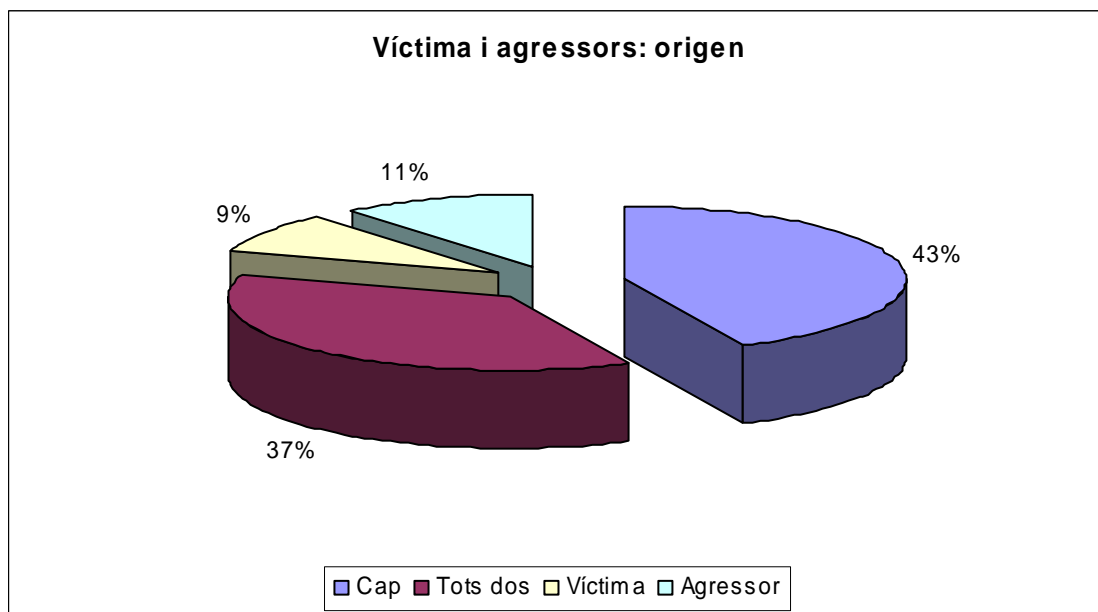
aquestes dades amb les dels anys anteriors observem que aquesta tendència es manté al llarg dels anys.

Per altra banda, les informacions o reportatges de valoració de l'estat de la qüestió i/o de sensibilització són les que menys es publiquen. Tot i que en el 2010 observem un petit augment respecte al global de les unitats informatives analitzades, si comparem els números absoluts aquest any s'han publicat 3 notícies menys que l'any passat.

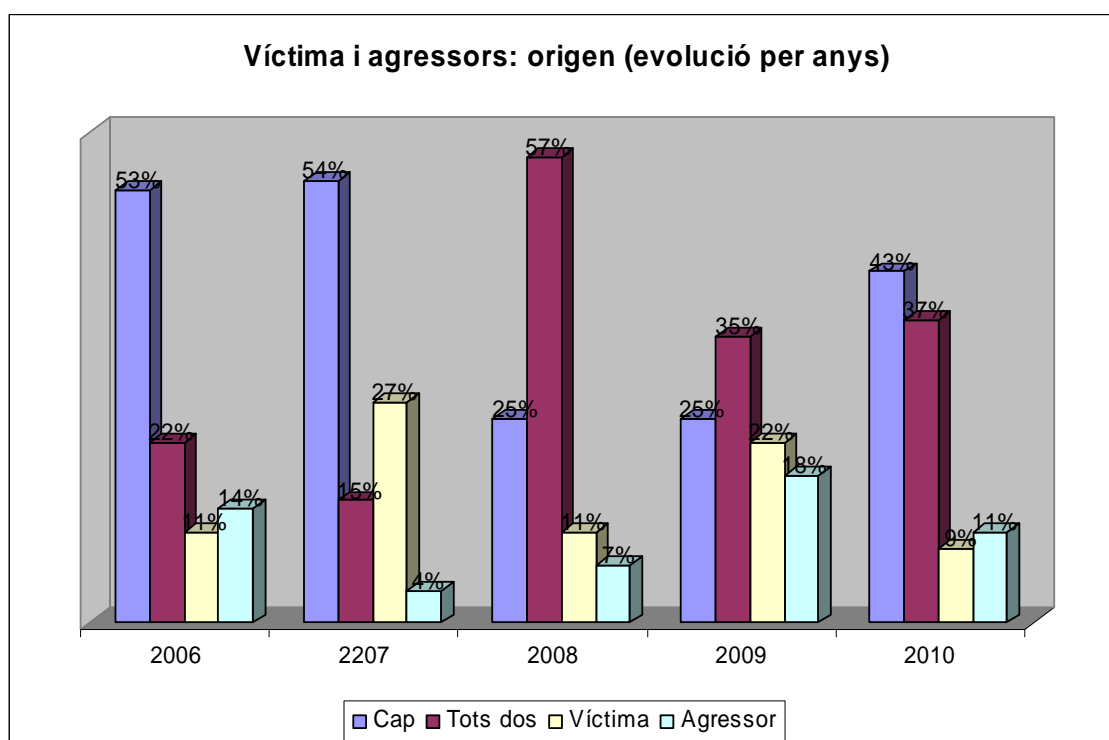
2.2.1 Origen de la víctima i de l'agressor

De les 80 unitats purament informatives, 37 (el 46%) relaten casos estrictament d'una agressió en les quals es dona informació de les víctimes o dels agressors/es. A més també es fa referència a l'origen de les víctimes i agressors a 6 notícies de tribunals i a 1 de balanços. Observem el següent gràfic:

El 20% de les notícies indiquen l'origen nacional/ètnic com a mínim de la víctima o de l'agressor; i el 37% esmenta l'origen de tots dos.

A més, s'ha de tenir en compte que moltes vegades quan s'especifica aquesta qualitat es remarca la condició d'immigrant.

Aquest any el percentatge d'unitats informatives que no esmenten la condició ètnica / nacional de les víctimes o dels agressors ha crescut considerablement respecte a l'any

passat. Tot i això, des de l'any 2008 són més les notícies que destaquen aquest fet que les que no ho fan, cosa que no passava a l'any 2006 i 2007.

2.2.2 Ús de la fotografia

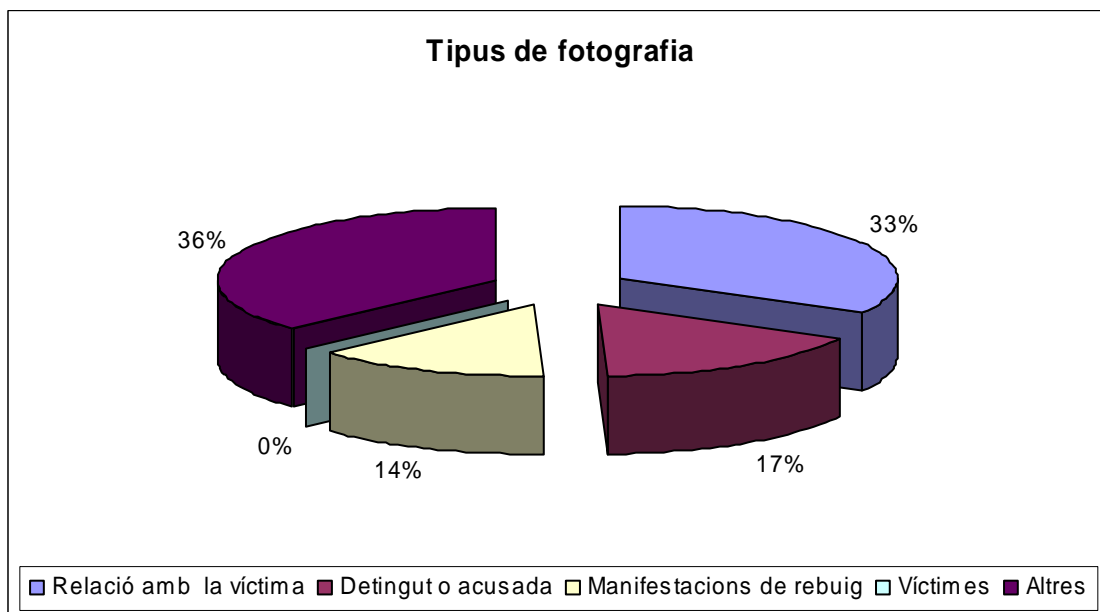
De les 80 unitats informatives, 51 d'elles, el 64%, no van acompanyades de cap fotografia. Aquest número, i no és casualitat, coincideix amb el total de breus publicats. Les notícies amb foto són 29 i representen el 36% del total. Aquesta proporció s'ha mantingut al llarg del anys.

Les fotografies les hem classificat en:

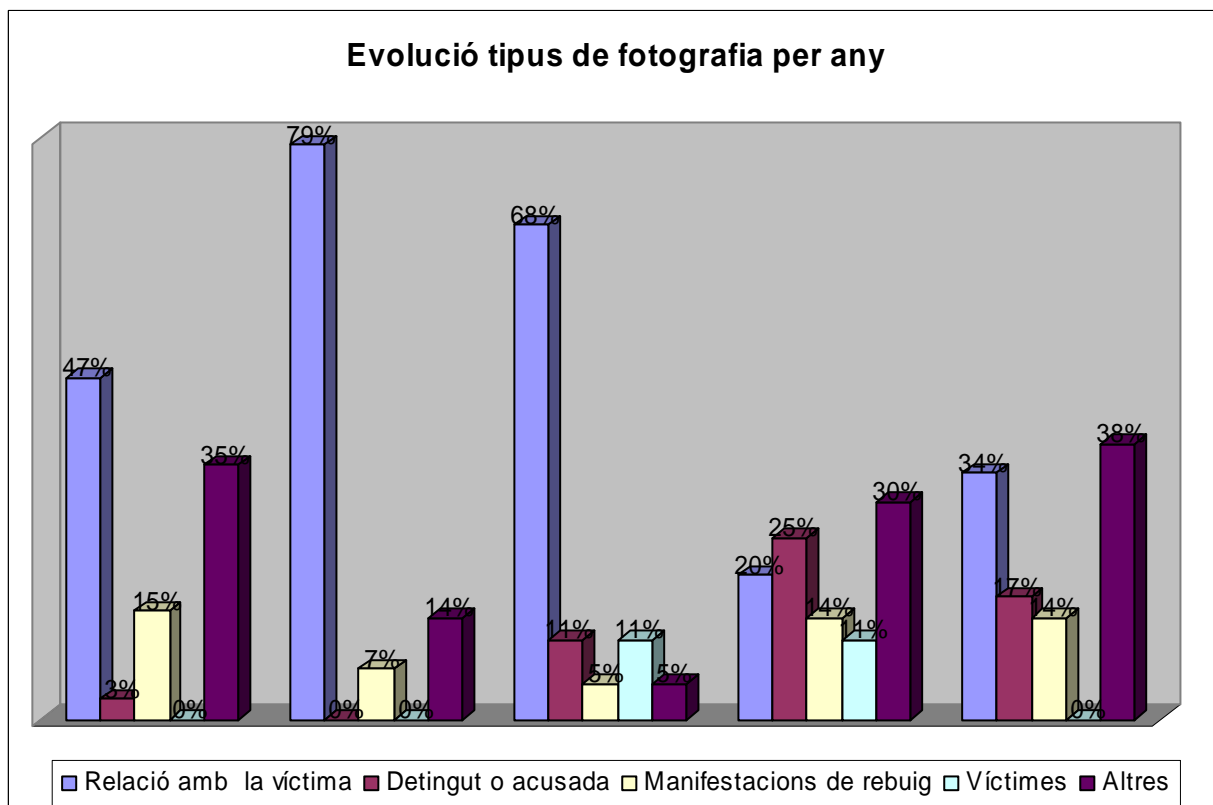
- Fotos que tenen relació directe amb la víctima: edifici on vivia, lloc del succés...
- Fotos del detingut / acusat
- Manifestacions de rebuig i/o solidaritat
- Fotografies de les víctimes
- Altres: (càrrecs electes, panoràmiques....)

Observem el tipus de fotografies que s'han publicat en el darrer any.

Destaca que no hi hagi cap foto de la víctima. I la gran majoria de les fotografies relacionades amb la víctima mostren el lloc del succés, o on s'ha trobat el cos de la víctima.

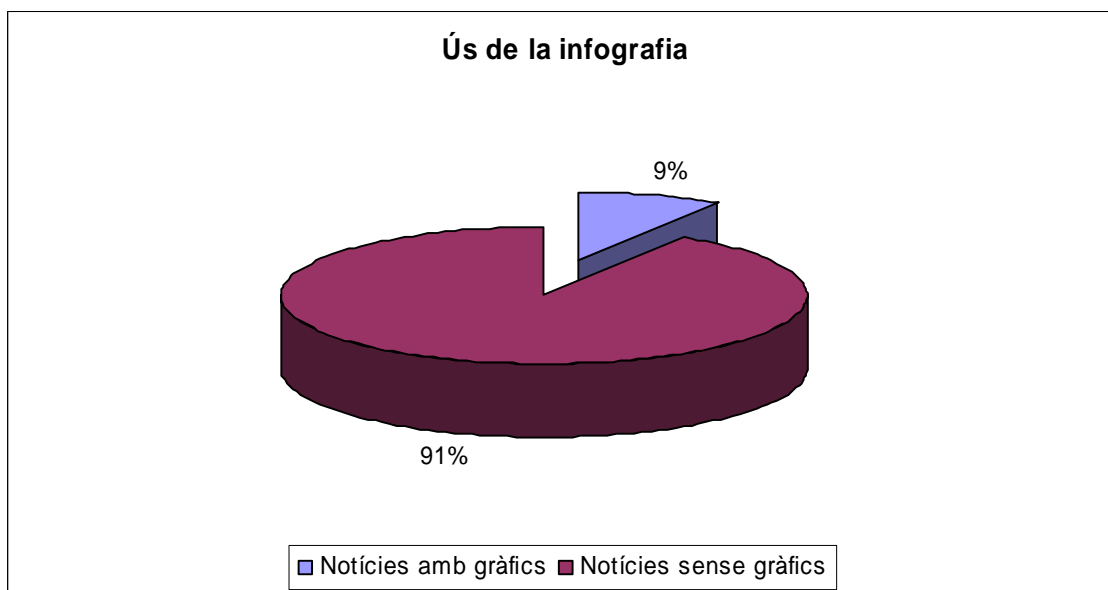
En el següent gràfic observem com ha evolucionat el tipus de fotografies publicades al llarg dels anys.

Podem observar en els darrers anys un increment sostingut de les fotografies catalogades com a *Altres*. Aquesta categoria, tal i com hem comentat , agrupa aquelles fotos que són de caràcter més institucional: les audiències, els jutjats, els jutges i les jutgesses i les polítiques i els polítics. Així que podríem deduir que es tendeix a recórrer a aquest tipus de fotografia més neutre per acompanyar la informació.

D'altra banda, cal destacar també que els articles d'opinió, en tots els casos, apareixen amb les fotos de la persona que el signa.

2.2.3 Ús de la infografia

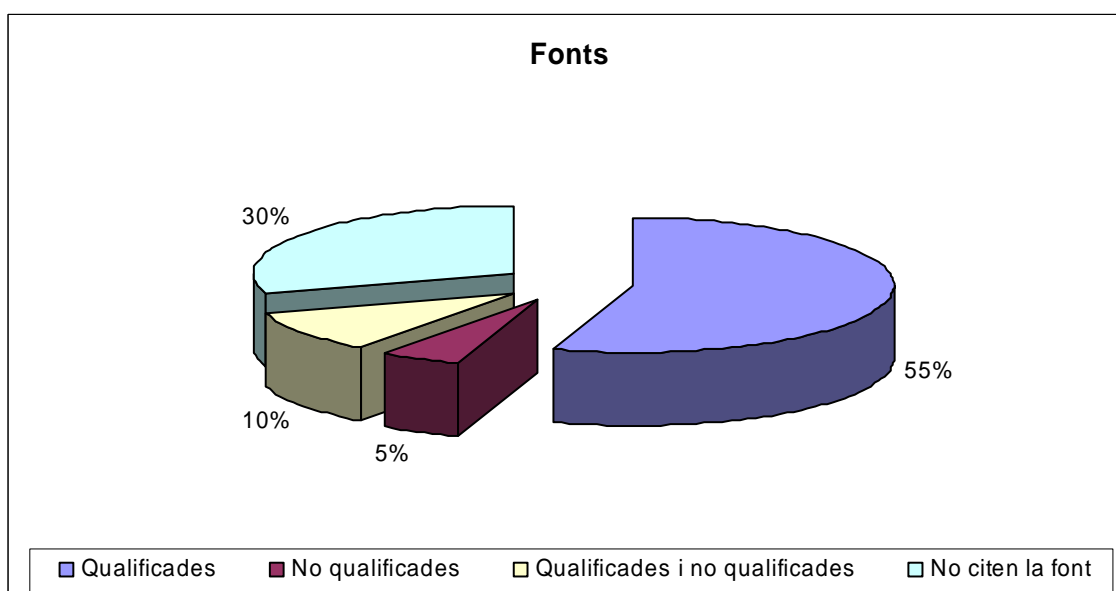

Pràcticament, el 100% dels recursos infogràfics acompanyen a les unitats informatives de balanços i valoració de l'estat de la qüestió.

2.2.4 Les fonts

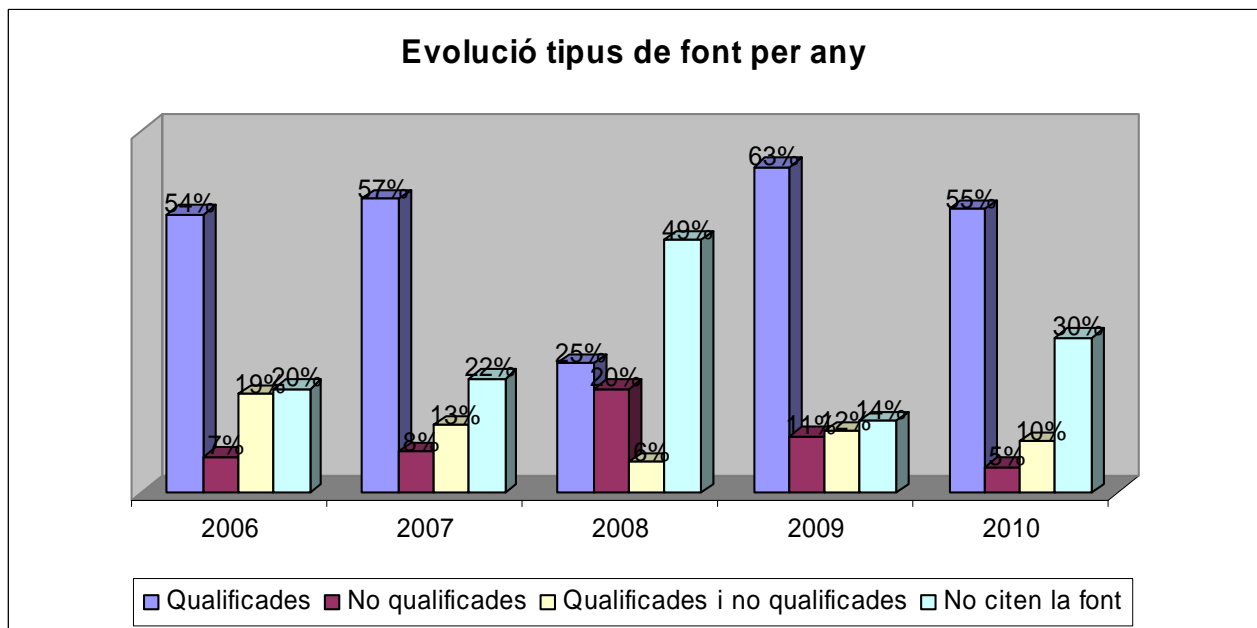
S'entén per font informativa el canal que facilita la informació per redactar la notícia.

El segon punt de les Recomanacions sobre el tractament de la violència masclista als mitjans de comunicació especifica amb claredat que cal **“Seleccionar i diversificar les fonts d’informació”**. Cal evitar recollir testimonis del veïnat i dels familiars si no tenen dades concretes i aprofitables... És convenient que els i les periodistes i les empreses de mitjans de comunicació exerceixin la seva tasca d’acord amb els principis professionals i les normes ètiques. És important considerar, tant en les decisions com en la tria de fonts informatives i testimonis, l’objectiu periodístic que es persegueix, el context en què s’emmarca el fet i l’impacte i les conseqüències que se’n poden derivar segons com es tracti la informació”.

La majoria de les unitats informatives utilitzen fonts qualificades (55%) i un 5% utilitzen només fonts no qualificades.

Normalment, les fonts no qualificades corresponen a familiars, amics o veïns. Però a l’any 2010 ens hem trobat amb diverses informacions que utilitzen l’expressió “fonts properes al cas”, definició ambigua i, tenint en compte que pel context tampoc es dedueix a qui fa referència, les hem considerat fonts no qualificades.

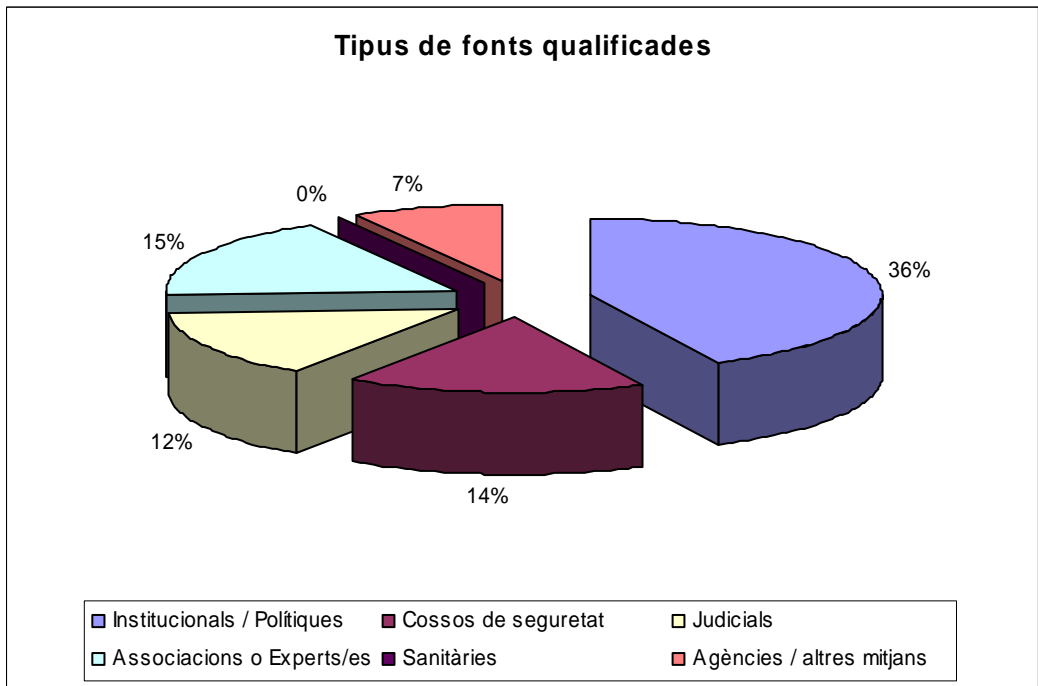

És preocupant la xifra del 30% a l'any 2010 d'aquelles unitats informatives que no usen o no esmenten cap mena de font. Respecte a l'any passat aquestes han augmentat en més del doble. El fet que hagin crescut les informacions en format breu no justifica aquest fet, ja que de tota manera s'hauria d'esmentar l'agència informativa a partir de la qual s'elabora el breu.

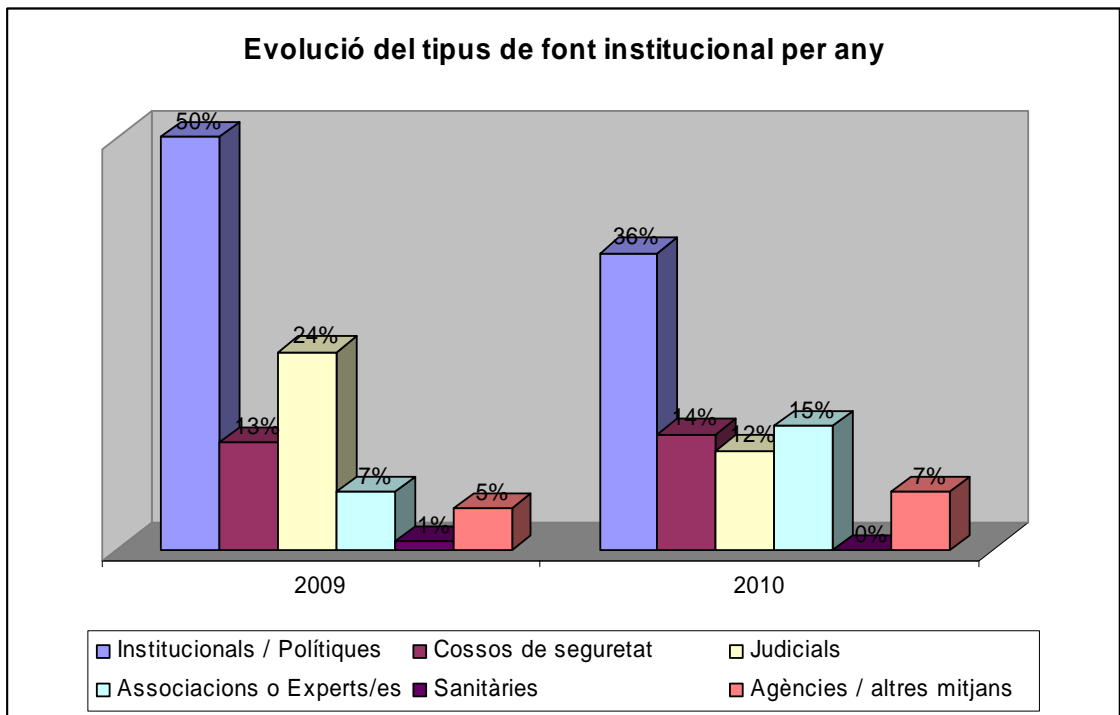
2.2.4.1 Tipus de font qualificades

Les fonts qualificades les hem classificat en:

- Institucionals / Polítics
- Cossos de seguretat
- Judicials
- Associacions o Expertes
- Sanitàries
- Agències / altres mitjans

Les institucionals són les fonts qualificades predominants (36%). Si a aquestes hi sumem els Cossos de Seguretat, les Sanitàries i les Judicials, dona una forta presència de fonts provinents de les administracions (69%)

Es manté més o menys la mateixa proporció i per tant la tendència és la mateixa que els altres anys. Allò que més destaca i que és positiu és que l'any 2010 i respecte al 2009 s'ha duplicat l'ús de fonts d'expert/-es. Ha passat d'un 7% a un 15%

3. ELS TITULARS

De la lectura de tots els titulars de les informacions analitzades observem la mateixa tendència periodística d'altres anys: elaborar uns titulars informatius, que continguin un resum de la notícia amb la descripció seca del fet ocorregut. També hem trobat alguns titulars amb dades i reflexions que inviten a la sensibilització.

Amb la finalitat de mostrar i argumentar aquestes afirmacions hem agrupat els titulars en els següents blocs, segons els seu contingut:

1.- Sensibilització o balanç: titulars informatius amb dades i reflexions emanades essencialment de fonts institucionals, judicials o policials

Especialment en el mes de gener trobem titulars referits a aquest aspecte:

- **El País:** Las muertes por violencia machista descenden casi un 40% en 2009. 02/01/2010
- **El País:** El 75% de las víctimas de muertes machistas no había denunciado. 13/01/2010
- **Avui:** 20,454 trucades al telèfon contra la violència masculista. 10/01/2010
- **Público:** 55 mujeres asesinadas por el machismo. 4/01/2010. Portada i pàgines interiors
- **Público:** El 41% de las víctimas de violencia de género tiene menos de 35 años. 12/01/2010
- **Público:** 1200 mujeres sufren riesgo alto de agresión. 13/01/2010
- **Público.** El 25% de los europeos conoce a una maltratada. 22/09/2010
- **Avui.** La violència de gènere ja ha provocat 51 víctimes. 27/09/2010
- **El Periódico de Catalunya:** Els homicidis masculistes van caure el 27% en el 2009. 13/01/2010.

2.- Descripció del fet ocorregut i localitat: mort o agressió. Manifestacions contra la violència de gènere

- **El País:** Hallada muerta una mujer que denunció maltrato. 15/9/2010
- **La Vanguardia:** Primera víctima del 2010 por violencia machista. 04/01/2010
- **La Vanguardia:** Un pueblo alicantino recoge firmas para retirar la custodia a un padre maltratador. 24/01/2010
- **Público:** Un edil y su pareja se acusan de maltrato. 28/09/2010
- **Avui.** Mata la dona a qui havia denunciat per agressions. 03/09/2010
- **El Periódico de Catalunya:** Una dona mor apunyalada per la seva parella a l'Hospitalet. 03/09/2010

3.- L'agressor, el protagonista del titular

- **El País:** Muere una mujer a manos de su pareja. 8/01/2010
- **El País:** Un hombre dispara contra su esposa y se suicida. 18/01/2010
- **Avui:** Mata la seva exparella i se suicida a Almeria. 12/09/2010
- **Avui:** Mata la dona i es passeja amb el cap en una bossa. 22/09/2010

- **El Periódico de Catalunya.** Una dona, asfixiada pel seu marit a Sevilla. 04/01/2010
- **El Periódico de Catalunya.** Un home apunyala la seva dona a Castelló. 27/09/2010
- **La Vanguardia.** Una mujer muere tras recibir 20 puñaladas y detienen a su ex marido. 22/01/2010
- **La Vanguardia.** Un hombre mata a su pareja acuchillándola con saña en l'Hospitalet. 03/09/2010
- **La Vanguardia.** Muere cuando huía de la Policía tras asesinar a su pareja en Córdoba. 21/09/2010
- **Público.** Un hombre se suicida tras tirotear a su pareja. 18/01/2010
- **Público.** Mata a su novia y muere tras caer de una torre. 20/09/2010
- **Público.** Un hombre mata a su mujer en Castellón. 27/09/2010

4.- El fet migratori: titulars en què el fet migratori i la procedència geogràfica de la víctima i l'agressor tenen un protagonisme destacat

No hem trobat enguany cap titular que expliciti el fet migratori

5.- Procediments policials i judicials. Seguiment del cas

- **El País.** El fiscal pide 52 años de cárcel para Carcaño por violar y matar a Marta del Castillo. 30/01/2010
- **La Vanguardia.** La Fiscalía pide 52 años para el asesino de Marta del Castillo. 30/01/2010
- **La Vanguardia.** En libertad el presunto asesino de su ex novia. 11/09/2010
- **La Vanguardia.** Pena de 14 años por golpear a su mujer hasta causarle casi la muerte. 30/09/2010
- **Público.** Un juez descarta que indemnizar a una maltratada sirva de atenuante. 14/01/2010
- **Público.** Prisión para el acusado del crimen de Brunete. 23/01/2010
- **Público.** Los acusados del 'caso Marta del Castillo' evitan el jurado popular. 03/09/2010
- **Avui.** Presó pel pressumpte assassí de la seva dona a l'Hospitalet. 10/01/2010
- **Avui.** Presó per a un Franco "violent i masclista". 22/01/2010

4. CONCLUSIONS

De la lectura dels resultats dels diferents gràfics i titulars podem dir que:

- El diari *Público* acapara el 32% de les unitats informatives analitzades seguit de *La Vanguardia* amb un 27%; *El País* amb un 19%; *l'Avui* i *El Periódico de Catalunya* amb un 11% cadascun d'ells.
- Si observem l'evolució pel que fa al nombre de notícies publicades al llarg dels 5 últims anys veiem una clara tendència a donar menys informacions. Enguany hem obtingut 90 unitats informatives. Això suposa una reducció del nombre d'informacions publicades de més del 40% respecte al mateix període de l'any passat: 65 notícies menys.
- Pel que fa a l'extensió les informacions es donen com a breus. Amb l'excepció de *El Periódico*, aquest comportament el podem trobar en tots els diaris. Les unitats informatives de més d'una plana representen només el 6%. La gran majoria d'aquestes notícies les ha publicat el diari *Público*, el 80%, l'altre 20% pertanyen a *El País*. I acostumen a ser, no una descripció del crim, sinó reportatges de sensibilització o balanços anuals de qüestions judicials (nombre de ordres d'allunyament...) de víctimes..., etc.
- Pel que fa a la pàgina on es publiquen, el 65% han aparegut en les pàgines parells. Això en els anys anteriors no es donava amb tanta contundència. A més només hem trobat una informació en portada: al diari *Público* i sobre sensibilització.
- El gènere purament informatiu se situa al voltant del 90%, l'opinió sobre el 10% i les entrevistes representen més o menys l'1% dels articles publicats. Al llarg dels anys analitzats (2006 – 2010), aquesta proporció s'ha mantingut.
- Les informacions que més es publiquen són aquelles que fan referència a fets concrets d'agressions, assassinats,... etc.. I les que menys, reportatges de sensibilització o balanços d'estat de la qüestió. Si comparem aquestes dades amb la dels anys anteriors observem que aquesta tendència es manté al llarg dels anys.

- Un 43% de les informacions no indiquen la procedència geogràfica ni ètnica de la víctima ni de l'agressor. Decreixen en relació al 2009 les notícies que indiquen aquesta procedència. Mentre el 2010 el 20% de les notícies indiquen l'origen nacional/ètnic com a mínim de la víctima (9%) o de l'agressor (11%); el 2009 un 40% indiquen l'origen nacional/ètnic de la víctima (22%) o de l'agressor (18%).
- En estreta relació amb l'extensió de les informacions que s'ha reduït, també han disminuït el nombre de notícies que van acompanyades de fotografies: el 64% no porten cap imatge mentre que el 2009 aquest percentatge era del 50%.
- La majoria de les unitats informatives utilitzen fonts qualificades (55%). Però enguany tenim una dada preocupant: el 30% no citen cap font. Si comparem amb l'any 2009 aquest percentatge era superior: el 63% utilitzaven fonts qualificades. En canvi només un 5% aquest any 2010 feien servir fonts no qualificades.
- Dins les fonts qualificades podem observar el predomini de les institucionals (36%). Si a aquestes hi sumem els Cossos de Seguretat, les Sanitàries i les Judicials, dóna una forta presència de fonts provinents de les administracions (69%). Creix la consulta a persones expertes: 15% mentre que l'any 2009 era del 7%.
- Pel que fa als titulars observem una tendència periodística a elaborar uns titulars informatius, en alguns casos però detectem un excés de detalls sobre com ha tingut lloc el fet, potser innecessaris. També hem trobat titulars amb dades i reflexions que inviten a la sensibilització i no hem trobat cap titular en el qual es faci menció explícita del fet migratori.